A°. 1857. N°. 145.

ZATURDAG 20 JUNIJ.

UTRECHTSCHE PROVINCIALE EN STADS-COURANT

Algemeen Advertentie-Blad.

Bij deze COURANT behoort een BIJVOEGSEL.

UTRECHT 20 Junij.

Bij de mededeeling van het belangrijkste uit de memorie van beantwoording der regering op het wetsontwerp van het Lager Onderwijs, is onze plaatsruimte beperkt. Gelukkig levert het buitenland niet buitengemeen veel.

Te Parijs zijn het steeds de verkiezingen; de regering begint meer dadelijk belang te stellen in den afloop te Parijs; een manifest van den prefekt der Seine geeft er het bewijs van: het is in strenge woorden vervat. Intusschen maakt men met blijdschap uit de waarschuwing van den *Siècle* op, dat de regering blijft hechten aan de beginselen van 1789, waartegen alleen de klerikalen, de legitimisten en eenige afgedwaalde behoudsmannen nog durven opkomen. — Eensgezindheid openbaart zich bij de oppositie nog niet. Daarentegen wordt de kandidatuur van generaal *Cavaignac* op verschillende plaatsen gesteld, niet omdat de oppositie gebrek zou hebben aan kandidaten, maar omdat er geen beter is, om de sympatie der oppositie voorloopig op te wekken.

Met het oog op de behandeling der Deensche kwestie op de Duitsche Bondsvergadering, is de Fransche gezant van Frankfort naar Parijs vertrokken, om instruktiën.

De Prins van Herat is in Perzië, naar we gister meldden, onthoofd, nadat de Regering hem gratie had verleend, omdat de kinderen van zijn door hem gedooden voorganger, geen losprijs wilden aannemen, en het bloedig zoenoffer dus moest plaats hebben. — De *Times* berigt, dat de Britsche O. Ind. kompagnie het eiland Perim aan den ingang der Roode zee heeft in bezit genomen; dat eiland is grooter dan Malta en op den weg naar Indië en China van veel belang.

De Amerik. Republiek *Ecuador*, heeft het Fransche 10tallig stelsel van maten en gewigten en de frank als munt-eenheid aangenomen.

In Belgie openbaart zich de oppositie der ultraklerikalen meer en meer. Zoowel het Gendsche Bisschoppelijk blad *le Bien Public*, als het orgaan van den Bisschop van Brugge *la Patrie*, veroordeelen zoowel het rapport der Ministers als den brief des Konings; de eerste noemt ze stukken zonder openhartigheid geschreven, de tweede zegt, dat de Regering zich zwak, angstig en lafhartig betoont tegenover Z. Maj. het Oproer. Er is dus weinig goeds voor het kabinet bij de nieuwe zitting te hopen, als de leden der meerderheid het zóó bejegenen. Zullen de ministers zonder steun van meerderheid in de kamers aan het roer willen blijven, en daardoor toonen geen besef te hebben, of van konstitutionele regeringseischen, of van de waardigheid van hun bestaan? vraagt de *Indép.*

§— Gister middag hebben wij *per telegraaf* mededeeling ontvangen van den inhoud van het antwoord der regering op het rapport betreffende het wets ontwerp op het lager onderwijs, bepaaldelijk omtrent het behouden art. 21. Wij gaven daarvan berigt aan onze geabonneerden in de stad.

Heden ontvangen wij de geheele memorie van beantwoording, en ontleenen daaruit 't volgende:

Na de herinnering, dat er hier te lande tot dus verre geen hoofd van een ministerie bestaat, in den zin dien men daaraan hecht, zegt de Reg. dat een nader onderzoek is noodig geoordeeld, na de door de Kamer gemaakte aanmerkingen, en dat dus een veelzins gewijzigd ontwerp daarvan de vrucht is.

Daarna gaat de Reg. over tot de behandeling harer redaktie van art. 21. — Dat de nieuwe redaktie allen zou bevredigen, heeft de Regering zich geenszins voorgesteld. Zij is zelfs niet verrast door de hooge mate van afkeuring, welke de redaktie van het artikel bij eene kleine minderheid heeft ontmoet. Evenwel had zij zich niet voorgesteld, dat deze zou zijn gebrandmerkt als de vrucht van onopregtheid, misleiding en bedrog.

Hoeveel er ook over de roeping van dit ministerie reeds is gezegd, zal het toch niet ongepast zijn nog kortelijk in herinnering te brengen, dat dit ministerie had op zich genomen om te onderzoeken, of er niet een middel ware om aan hen (niet allen petitionarissen), die zich voor het toen in behandeling zijnde ontwerp van wet, in het bijzonder ten aanzien van het punt der godsdienst, verontrust betoonden, te gemoet te komen en aan hen eenige bevrediging te schenken.

Niet juist wordt alzoo die roeping door de bedoelde kleine minderheid voorgesteld, wanneer zij meent, dat het Ministerie zich tot het stillen der beweging bereid had verklaard. In zooverre het te ondernemen onderzoek op zich zelf moest bijdragen om de beweging te stillen, was het Ministerie daartoe bereid, maar het heeft zich nooit verbonden om te zullen voldoen aan de eischen der petitionarissen, of, zoo men zich dit ook verkeerdelijk had voorgesteld, het heeft niemand lang in *dien* waan gelaten.

Bovendien, het zou vermetel zijn geweest het te beproeven, want niet alle petitionarissen, en, wat niet uit het oog moet worden verloren, niet allen die verontrust waren geworden, beoogden of verlangden hetzelfde. En zoo zij ook hetzelfde verlangd hadden, een zuiver toegeven aan hun verlangen zou gewis nieuwe bezwaren van een anderen kant hebben doen oprijzen.

Om aan hare roeping te voldoen, had de regering te letten op hetgeen in het vorig ontwerp vooral had gehinderd; op hetgeen de meest algemeene wensch der Natie medebrengt; op het vinden van eenig middel, waardoor aan wezenlijke gemoedsbezwaren kon worden te gemoet gekomen, zonder afbreuk te doen aan eene wenschelijk te achten, eenparige regeling van het openbaar lager onderwijs.

Wat had in het vorig ontwerp vooral gehinderd, en tegenzin tegen het voorschrift van art. 21 verwekt? Het was, dat men daarin zag een verwaarloozen van het Christelijk element. Tot nu toe had dat element in het nationaal onderwijs en in verordeningen zijne plaats gevonden; voortaan zou het in de wet tot regeling van het lager onderwijs niet worden genoemd. Dit, in verband gebragt met eene verklaring aan den toenmaligen minister van Binnenl. zaken als ontwrongen, schokte, verontrustte, smartte velen, ook die geene petitionarissen werden. Zij beschouwden het als een teruggang, als eene verloochening van datgene, waarop zij prijs stelden. Geruststellende verklaringen mogten tegenover deze gaping in de wet niet baten. Niet, dat aller wenschen zich tot het behoud van een naam, van een klank, zoo als men zich thans uitdrukt, zouden hebben bepaald, maar aan het behoud van het eens gebezigde woord, werd; wat men er nu ook van zegge, aanvankelijk veel gewigt gehecht. Kon dus aan dit verlangen worden voldaan, een der toenmalige bezwaren zou zijn opgeheven. De regering begreep dat dit kon geschieden.

De regering had te letten op hetgeen de meest algemeene wensch der natie medebrengt.

Naar het begrip der Reg. bleef de natie alsnog prijs stellen op de gemengde school; de school toegankelijk voor alle kinderen, zonder onderscheid van godsdienstige gezindheid. Zou echter het onderwijs op die school kunnen rusten op een positief Christelijk element, dat is op een onderwijs bezield door die hoofdwaarheden, waaromtrent alle regtgeloovige Christenen het eens waren, zoodat er alleen voor de Israëlitische kinderen afzonderlijke scholen noodig waren?

De Reg. erkent, dat zeer velen eene school verlangen meer bepaald voor de kinderen van Christenen bestemd; maar zij meent te mogen betwijfelen, of de gemengde school, zoo als de petitionarissen die opvatten, aan de behoeften van alle Christenen zou voldoen. Zij gelooft niet, wat men er zich ook van gelieft voor te spiegelen, dat allen zich zouden schikken naar die opvatting der hoofdwaarheden, waaromtrent alle regtgeloovige Christenen gezegd worden het eens te zijn.

Bovendien kon aan dit verlangen niet worden toegegeven zonder de uitsluiting van de Israëlitische kinderen van de openbare school. Zoodanige uitsluiting acht de regering onbestaanbaar met de grondwettige regten der Israëlitische belijders.

Eindelijk had de Regering te letten op het vinden van een middel, waardoor aan wezenlijke gemoedsbezwaren kon worden te gemoet gekomen, zonder afbreuk te doen aan eene wenschelijk te achten eenparige regeling van het openbaar lager onderwijs.

Dit middel meende de Regering te moeten zoeken in de bijzondere school. Hierdoor bleef zij in het grondwettelijk spoor. De Grondwet toch heeft de bijzondere school opgenomen als een waarborg voor de vrijheid van hen, die in het openbaar onderwijs voor hunne denkwijze geene bevrediging vinden. Maar niet allen kunnen tot dezen waarborg de toevlugt nemen. Niet alle ouders zijn in de gelegenheid om hunne kinderen naar eene bijzondere school te zenden, of bezitten de middelen, om zoodanige school, naar de behoeften van hun gemoed, op te rigten. Wat was er natuurlijker, dacht de Regering, dan dat de Staat in dergelijke gevallen welwillend te gemoet kwam, en door geldelijke bijdrage aan de ouders hielp verschaffen, wat hij aan hen in zijne openbare school niet kon aanbieden?

Ziedaar eenvoudig het denkbeeld, hetwelk aan de 4de alinea van art. 21 tot grondslag strekt. Intusschen ook deze bijvoeging is eene misleiding genoemd!

Na dit verwijt uitvoerig te hebben bestreden, zegt de Reg. dat meer voldoende uitkomsten door het onderzoek van die leden zijn opgeleverd, wier gevoelen vervolgens, als eene tweede en derde meening, vermeld wordt; doch waaraan tegenover gesteld wordt het gevoelen van anderen, die het gedeeltelijk toegeven aan den wensch der petitionarissen ten hoogste wraakten. Zij meenen, dat dit toegeven niet zal baten; terwijl men niet moet uit het oog verliezen, dat men door toe te geven aan de eene zijde, aan de andere heeft gekrenkt.

De Regering merkt op, dat dan toch, naar het gevoelen dezer leden (in strijd met een ander gevoelen), aan de petitionarissen gedeeltelijk is toegegeven, en men zou uit hunne meening, dat aan eene andere zijde is gekrenkt, moeten opmaken, dat het toegegevene belangrijker is, dan het door anderen, die zich zeer onvoldaan verklaarden, wordt voorgesteld.

Heeft er echter aan de andere zijde door de uitdrukking *Christelijke en maatschappelijke deugden* in de wet te brengen, inderdaad krenking plaats? Bij deze vraag moet de Regering nog een oogenblik stilstaan.

Dat die uitdrukking door velen is beschouwd als in het reglement van 1806 gebezigd om aan het onderwijs op de volkschool zooveel mogelijk eene Protestantsche rigting te doen behouden, kan, denkt de Regering, thans in het midden worden gelaten. Het is mogelijk; het bewijs daarvan schijnt echter moeijelijk te leveren. Dat de uitdrukking *Christelijk* op zich zelve wel niet *Protestantsch*-Christelijk beteekent, zal wel niet behoeven te worden betoogd. Dat er na het bezigen van die uitdrukking misbruiken hebben plaats gehad, is nog geen bewijs dat zij er het *gevolg* van waren. Veeleer mag men vragen, of niet, ook zonder die uitdrukking, stof zou gevonden zijn om zich te beklagen. Dat het herstellen dier uitdrukking door velen zou zijn gevraagd met het oogmerk om aan het onderwijs die eenzijdige rigting te blijven geven, is mogelijk; maar hier is alleen de vraag, met welk oogmerk wordt zij in de wet opgenomen? En te dien aanzien meent de Regering zich duidelijk genoeg te hebben verklaard.

De meerderheid heeft, volgens hetgeen ten slotte dezer paragraaph wordt gezegd, tegen het spreken van *Christelijke deugden* in de wet niet de allerminste bedenking, indien men slechts voor misbruik en verkeerde opvatting zeker ware. Zij keurt af, dat op den eisch van petitionarissen een woord in de wet is gebragt, dat zoo zeer kon worden misbruikt. De regering meent hierop te moeten antwoorden, dat zij wel is waar geen wapen heeft tegen verkeerde opvatting, maar dat zij kan en zal waken tegen misbruik; wijders dat toch de vrees voor misbruik niet behoort te weêrhouden, eene uitdrukking te bezigen, welke allen bedoelden, al wierd zij dan ook door niemand genoemd.

Hierop gaat de regering over tot de behandeling der artikelen, waarin velerlei wijzigingen zijn gebragt, als op *art.* 1, waarin aan de te onderwijzen takken uitbreiding is gegeven, door afvallen van de wiskunde, het bijbrengen van zingen en een meer uitgebreid lager onderwijs van: de beginselen der wiskunde, der landbouwkunde, gymnastiek, het teekenen en handwerken voor meisjes.

In *art.* 2 (vroeger art. 3) heeft de regering meer uitbreiding aan het huisonderwijs gegeven.

In *art.* 3 vroeger art. 2) heeft de Reg. het regt van subsidiëring van bijzondere scholen door gemeente- en prov. besturen beperkt.

Bij *art.* 4 heeft de Reg. het toezigt op de lokalen opgedragen aan den distriktsschoolopziener. De Reg. maakt nog meer veranderingen in dit art. zonder echter de niet gevakcineerde kinderen van de school te durven weren.

In *art.* 7 is vrijstelling verleend van bewijzen van bekwaamheid en zedelijkheid voor niet inwonende goeverneurs en goevernantes, voor kweekelingen, enz.

In *art.* 12 heeft de Reg. toegegeven aan den wensch tot daarstelling van twee kweekscholen voor onderwijzers; omtrent de inrigting er van bevat de wet geene bepalingen. De opleiding van onderwijzers en onderwijzeressen op de lagere scholen wordt steeds zooveel mogelijk van rijkswege bevorderd.

Een nieuw *art.* 15 is in de wet gebragt, om de wet niet van toepassing te doen zijn voor onderwijzers in 't zingen, in de gymnastiek, in de handwerken en voor militaire onderwijzers.

In art. 18 (vroeger 17) is de bepaling van 70 leerlingen voor een hoofdonderwijzer, van een kweekeling nevens hem bij meer dan 70, van een hulponderwijzer bij meer dan 100 en van hulponderwijzer en kweekeling bij meer dan 150 leerlingen, behouden. In 't belang der gemeentekassen meende de reg. niet verder te mogen gaan.

Bij art. 19 (vroeger 18) heeft de reg. een staat gevoegd der in 1855 voor het lager onderwijs besteedde gelden, waaruit blijkt, dat door het rijk *f* 180,750, door de provinciën *f* 51,443, door de gemeenten *f* 1,009,955,18 en door schoolgelden *f* 696.707,80. is bijgedragen, in 't geheel dus *f* 1,938,855,98. De jaarwedden zijn in dit artikel behouden van *f* 400, als minimum voor den hoofd- en *f* 200 voor den hulponderwijzer.

Bij *art.* 21 heeft de reg. de benoeming der onderwijzers door den gemeenteraad uit eene voordragt van Burg. en Weth. behouden, maar daarbij de keuze uit een 6tal bepaald, na vergelijkend examen in overleg met den schoolopziener opgemaakt.

Art. 22. (het vroegere, meest belangrijke art. 21.) is wat de hoofdzaak aangaat onveranderd gebleven; de reg. zegt daaromtrent:

Op *alin.* 1. De kleine minderheid, die het tegenwoordig artikel vooral ook bestrijdt, op grond dat het geenszins beantwoordt aan de roeping van het Ministerie, beweert hier op nieuw, dat de formule: *„opleiding tot alle Christelijke en maatschappelijke deugden,"* niets anders is dan eene bedriegelijke leus. Zij meent dat die formule krachteloos is gemaakt door het 2de lid van het artikel; dat daardoor het positief Christendom geheel van de scholen zal verbannen zijn.

Dat de regering niet heeft kunnen bedoelen het positief Christendom, naar de opvatting der kleine minderheid, op de gemengde lagere scholen in te voeren, is zeker niet tegen te spreken. Dat zij zulks niet kon, al had zij het ook gewild, zal wel geen nader betoog behoeven. Maar moet nu hieruit volgen, dat het opleiden tot Christelijke deugden een holle klank zal zijn, het schoolonderwijs eene opleiding tot een rationalistisch Christen om? Is het werkelijk te vreezen, dat de toelating der Israëlieten met de Christenen tot dezelfde school de Israëlitische onderwijzers aan het hoofd eener school van Christen kinderen zal brengen? Mogten deze voorstellingen niet met regt overdreven worden genoemd, en allezins geschikt om ligt bezwaarde gemoederen nog meer te verontrusten? Zonder te kunnen of te willen zeggen; wat de opleiding tot Christelijke deugden bij het lager onderwijs bepaald zal moeten bevatten, omdat zij dan minstens zou moeten geven een overzigt van de Christelijke zedekunde ten dienste der gemengde lagere scholen, hetgeen niemand van de Regering in billijkheid zal of kan verlangen, gelooft zij echter het daarvoor te mogen houden, dat een verstandig Christelijk onderwijzer, hoedanigen ons Vaderland er gelukkig nog velen bezit, ook dan wanneer hij zich onthoudt van leerstellig onderwijs, of van iets te leeren, te doen of toe te laten, wat met den eerbied, aan de godsdienstige begrippen van andersdenkenden verschuldigd, in strijd zou zijn, — nog genoeg ruimte zal vinden tusschen deze hem gestelde grenzen, om aan de jeugd, welke hem is toevertrouwd, indrukken mede te deelen van Christelijke gezindheid en deugd.

Op het bezwaar, dat de uitdrukking aanleiding tot misverstand kon geven, antwoordt de reg. — Deze uitdrukking is ontleend aan de verordeningen van 1806. Zij is evenzeer gebezigd voor het doel: ontwikkeling van de verstandelijke vermogens der kinderen. Drieledig toch is het doel van schoolonderwijs; aanleeren van gepaste en nuttige kundigheden; ontwikkeling van de verstandelijke vermogens; opleiding tot alle Christelijke en maatschappelijke deugden. Aan deze drieledige bestemming wordt de volksschool dienstbaar gemaakt; maar op den voorgrond staat het aanleeren van kundigheden; te midden echter hiervan moet de onderwijzer trachten de verstandelijke vermogens der kinderen te ontwikkelen en hen op te leiden tot alle Christelijke en maatschappelijke deugden. Zoo beschouwd, gelooft de regering niet, dat de bedoelde woorden misverstand kunnen doen ontstaan.

Op de opmerking der Kamerleden, dat het de pligt is van allen, te waken, dat men aan de uitdrukking der wet geene beteekenis hecht, strijdig met het oogmerk van den wetgever, antwoordt de Regering, dat het haar leed zou doen, wanneer zij door deze of gene gezegden in de Memorie van Toelichting aanleiding mogt hebben gegeven tot twijfel aangaande hare opregte zucht, niet alleen voor eene naauwgezette naleving der wet, maar ook voor het vermijden van alles, wat voedsel zou kunnen geven aan achterdocht of dubbelzinnigheid.

Ook zelfs op de school der gemeenten, waarvan de bevolking onverdeeld dezelfde godsdienst belijdt, hoedanige er in ons vaderland gevonden worden, behoort de eerbied, verschuldigd aan de godsdienstige begrippen van andersdenkenden, in het oog gehouden te worden, ook dáár onderlinge liefde en verdraagzaamheid den kinderen ingeprent. Er moet in dit opzigt niet blootelijk gelet worden op de begrippen der *aanwezige* kinderen, gelijk eene vroegere redaktie medebragt; maar uit welke dan ook, voorzeker tegen de bedoeling, kon worden afgeleid, dat de begrippen der afwezigen niet beboefden te worden ontzien. Dit, meent de regering, moet worden voorgekomen. In eenen staat, zamengesteld uit eene bevolking, verdeeld in meerdere godsdienstige gezindten, is het noodzakelijk dat de harten der toekomstige staatsburgers vroegtijdig indrukken ontvangen, welke, zonder hen onverschillig te doen worden voor eigene overtuiging, hen vatbaar maken om in rijperen leeftijd zich niet verwijderd te gevoelen van medeburgers, die eene andere godsdienst belijden.

Maar eene andere vraag is het, of in die onvermengde school, wat het godsdienstig element van het onderwijs betreft, eenige meer vrije beweging geheel ongeoorloofd zoude zijn. Zou b. v. in eene school van onvermengd Protestantsche kinderen het lezen in den Bijbel, wanneer daarop prijs wordt gesteld, streng moeten worden geweerd? Dit kan dáár niemand hinderen, en van buiten sluiten van Roomsch-kath. kan dáár niet de rede zijn. De Reg. kan zich niet voorstellen, dat dit het verlangen zou wezen van de Roomsch-Kath., evenmin als zij zich kan voorstellen, dat de Protestanten zouden begeeren, dat op de school onvermengd met Roomsch-Kath., leerlingen bevolkt, streng worde geweerd wat Protestantsche begrippen zou kunnen kwetsen.

Het spreekt echter van zelf, dat ook die school toegankelijk moet blijven voor alle kinderen, naar het voorschrift art. 15 (16), en dat, houdt zij op eene ongemengde school te zijn, ook die vrijere beweging moet ophouden, welke in strijd zoude zijn met het voorschrift van het 2. lid van art. 21 (22). In zoodanig geval zou ten hoogste kunnen worden toegelaten, dat het bijbellezen plaats vond buiten tegenwoordigheid der kinderen, welke daaraan niet mogen deel nemen, en mits het onderwijs, aan dezen te geven, daardoor geen schade leed. Dergelijke schikking, hier en daar reeds door ondervinding beproefd bevonden, zou weldadig kunnen werken, in zooverre zij aan de eene zijde bevrediging schenkt, aan de andere zijde misbruik voorkomt, waarover dikwerf is geklaagd.

Alin. 2. Aan zeer enkele leden, die de wijziging van alin. 2 betreurden, schijnt de Regering toe te ver te gaan en haar doel voorbij te streven. Kan toch de onderwijzer verpligt worden eerbied in te prenten voor de begrippen van andersdenkenden? Kan hij gedwongen worden niet alleen te eerbiedigen wat hij voor dwaling houdt, maar ook anderen dien eerbied voor dwaling in te boezemen? Wat de Grondwet in negativen zin beveelt, wordt hier positief voorgeschreven. De Regering ziet niet in, dat de uitdrukkingen door haar gebezigd, iets anders, iets meer of minder dan de Grondwet wil zouden te kennen geven. Het woord *eerbied* hier kan tot niets anders leiden dan tot de *eerbiediging* dáár bedoeld. Naar de opvatting der Regering beteekent in dezen zin eerbied te hebben voor de godsdienstige begrippen van anderen, dat men daarover oordeelt en spreekt zoo als men wenscht, dat anderen zulks ten aanzien van onze begrippen doen; dat men ze niet liefdeloos veroordeelt, maar met verschooning bejegent. De overtuiging dat een ander dwaalt, behoeft niemand tot een harder regter over die dwaling te maken. Men weet het voor zich zelf beter; maar, gelijk men zich in de taal des gewonen levens zou uitdrukken, men respekteert de opiniën van anderen. Die gezindheid, die stemming den kinderen in te prenten wordt door alin. 2 den onderwijzer aanbevolen. Het wordt hem niet opgedragen de dwaalbegrippen van andersdenkenden aan te wijzen, hij werke slechts uit, dat men, wanneer men dwaling bij anderen ontdekt, gezind zij die dwaling met zachtmoedigheid, zonder hoogmoedige veroordeeling, te bejegenen.

Het inprenten van verdraagzaamheid is even zoo bedenkelijk toegeschenen. Door andere leden is hierop voldoende geantwoord. De regering zal er alleen bijvoegen, dat zij niet heeft of kan hebben bedoeld de verdraagzaamheid tot een uiterste te drijven, dat zij in onverschilligheid wordt opgelost, maar dan ook geene verdraagzaamheid meer is.

Voor eenige leden bleef het een bezwaar, dat aan het gebod tot eerbiediging der godsdienstige begrippen van andersdenkenden alle poenale sanktie ontbreekt. Het is waar, alle poenale sanktie *ad hoc* is niet in de wet geschreven; maar men vergete niet, dat de onderwijzer aan een naauwlettend toezigt is onderworpen; dat hij kan geschorst en ontslagen worden.

Alin. 3. Het deed der Reg. leed te ontwaren, dat de meerderheid blijft afkeuren dat de schoollokalen voor kerkelijk onderwijs dienstbaar zouden kunnen worden gesteld. De ondervinding, meent zij, wijst niet aan, dat deze bepaling tot zoodanige nadeelige, ja ernstige gevolgen leidt, als worden voorgesteld. Daarentegen is het door voorbeelden gebleken, dat de bepaling nuttig kan werken. Zij bestaat overigens; zou het goed zijn, dat men haar nu introk? De Reg. gelooft het niet.

Alin. 4. Het voorschrift, in deze alinea vervat, heeft bij de Kamer eene reeks van bedenkingen doen ontstaan, uit welke de Regering met leedwezen heeft ontwaard, dat zij, naar de aanvankelijke denkwijze der Kamer, niet is geslaagd in de poging om het middel te vinden, geschikt tot het te gemoet komen aan gemoedsbezwaren, welke aanleiding zouden kunnen geven, dat kinderen van het onderwijs verstoken bleven.

Vermits, volgens het slot der ten deze medegedeelde beschouwingen, slechts een drietal leden zich minder ongunstig ten aanzien van het voorschrift gestemd heeft getoond, zou het misschien roekeloos kunnen schijnen, dat voorschrift nog te willen verdedigen, en echter acht de Regering zich verpligt dit te doen. De gemaakte bedenkingen toch acht zij niet van dien aard te zijn, dat zij geheel onoverkomelijke bezwaren zouden opleveren.

De bepaling rust, zegt men, op de onderstelling, dat het stelsel der gemengde openbare school niet voldoen kan aan de behoefte van een grooter of kleiner aantal ingezetenen: zij veroordeelt dus de hoofdgedachte der wet, en verklaart ingewikkeld, dat de ouders te regt eene volkschool niet bruikbaar achten, die, naar zoo veler oordeel, de eenige goede is.

De Regering merkt hieromtrent op, dat deze aanmerking juist zoude zijn, wanneer men daarmede de feitelijke quaestie geheel kon ter zijde stellen; maar dat het stelsel der gemengde school niet allen bevredigt, is niet eene onderstelling, maar een feit, hetwelk voor geene tegenspraak vatbaar is. Het is een feit, evenzeer als dat het grooter deel der bevolking voor alsnog gestemd is en blijft voor de gemengde openbare school.

Dat nu uit het aannemen van dit feit zou volgen, dat hierin ingewikkeld de verklaring zou liggen opgesloten, dat de ouders *te regt* eene volksschool voor niet bruikbaar achten, die, naar zoo veler oordeel, de eenige goede is, dit kan de Regering niet toegeven, evenmin dat zij daarmede de hoofdgedachte der wet zou veroordeelen. Neen, de Regering veroordeelt die hoofdgedachte niet; maar zij weet, dat er ouders zijn, die ze veroordeelen, en die, ten gevolge van dien, aan hunne kinderen het noodige onderwijs zouden onthouden; en nu heeft zij aan zich de vraag gerigt, of het niet de pligt van een welwillend staatsbestuur is hierin zooveel mogelijk te voorzien. Zij laat de meening dier ouders voor hetgeen zij is. Zij wil zelfs aannemen, dat zij in dwaling verkeeren; maar, in het belang der kinderen, houdt zij zich daarbij niet op. Zij doet het te minder, omdat het hier geldt een teeder punt, waarvan het vooral te wenschen is, dat het zooveel mogelijk tot aller tevredenheid zij geregeld.

Daarom tracht zij aan deze ouders de behulpzame hand te reiken, opdat zij erlangen wat zij in de openbare school niet vinden. Uit dat licht bezien, ontkent de regering geenszins in al. 4, dat de ouders *te regt* die school onbruikbaar achten, noch veroordeelt zij de hoofdgedachte der wet.

Men beweert verder, dat de bepaling rust op eene tweede, niet minder te verwerpen onderstelling, namelijk dat het gebod der Grondwet en van deze wet zelve tot eerbiediging van ieders godsdienstige begrippen op de openbare lagere school, niet overal zal worden nageleefd, en dat derhalve aan gemoedsbezwaren moet worden te gemoet gekomen, die hunnen oorsprong hebben in niet te keeren of voor te komen grondwetsverkrachting. Maar de wetgever, zegt men, mag niet uitgaan van het denkbeeld, dat zijne wet niet naar haren geest en letter zal worden uitgevoerd.

Dat de bepaling voet geeft aan zoodanige onderstelling, heeft de reg. met leedwezen gezien. Zij betuigt dat deze onderstelling niet bij haar was opgekomen; het is dus veel minder haar oogmerk geweest te gemoet te komen aan gemoedsbezwaren, welke zouden ontstaan uit eene door haar onvoorziene verkrachting der Grondw. en van deze wet.

Zij heeft het ernstig voornemen, gelijk hare pligt het medebrengt, de Grondw. en deze wet te handhaven met al de middelen, welke onder haar bereik zijn, en zij zou de eerste zijn om de bepaling te wraken, indien deze moest dienen tot bewijs, dat zij wanhoopte dat voornemen te zullen kunnen verwezenlijken. Wat haar tot het voorstellen dier bepaling heeft geleid, is in de Memorie van Toelichting genoegzaam, zoo zij vertrouwt, verklaard; daaruit blijkt althans, dat zij op het oog had gemoedsbezwaren, ontstaande uit het onvoldoende, dat het godsdienstig element, hetwelk in het openbaar onderwijs krachtens deze wet is of zal worden gebragt, naar het inzien van sommige ouders zoude hebben.

Tegenover de redenering, waarop de Regering zoo even heeft geantwoord, veroorlooft zij zich deze vraag te stellen: of niet ook even goed zou kunnen beweerd worden, dat de volkomene vrijverklaring van het bijzonder onderwijs de erkenning in zich bevat, dat het openbaar onderwijs niet aan alle behoeften zal of kan voldoen; zoo ja, of dan die erkenning als eene veroordeeling van het openbaar onderwijs is aan te merken, en als het bewijs, dat door sommigen aan het bijzonder onderwijs te regt de voorkeur wordt gegeven?

Dat ouders, uit hoofde van gemoedsbezwaren, regt zouden hebben op subsidie voor het oprigten en onderhouden van eene bijzondere school, in dien zin, dat zij meer zouden hebben dan billijke aanspraak op hulpbetooning, wordt door de Regering niet beweerd. Maar gesteld ook, dat zij daarop regt hadden in den eigenlijken zin, er zou, meent de Regering, niet uit volgen, zoo als enkelen dit beweren, dat die ouders regt hadden op openbaar onderwijs in hunnen geest. Het regt op hulp voor het erlangen van bijzonder onderwijs in eene bepaalde rigting, welke niet die is van het algemeen, brengt niet mede het regt, dat het algemeen zich aan die bepaalde rigting voor de regeling van zijn onderwijs zou moeten onderwerpen.

Dat het toestaan van het subsidie, bij alin. 4 bedoeld, slechts zeldzaam zoude plaats hebben, dit meent de Regering ook nog te moeten aannemen. Zij gelooft niet, dat de hier bedoelde bezwaren zich zoo veelvuldig zullen voordoen, als wel wordt verondersteld. Is het onderwijs in de openbare school goed en wordt het doelmatig bestuurd, vele opvattingen, vooroordeelen zoo men wil, zullen allengs wijken, en de behoefte aan subsidie zal in evenredigheid verminderen.

Bovendien zal de vrijheid, welke er ten gevolge van deze wet zal ontstaan om bijzondere scholen te openen, al ligt onderwijzers, die daarvoor roeping gevoelen, uitlokken, om zich in zoodanige lokaliteit neder te zetten, waar zij kunnen rekenen in de godsdienstige denkwijs der ouders een bondgenoot te zullen vinden voor hunne onderneming.

Maar mogt noch het een noch het ander uitzigt verwezenlijkt worden, de voorzorgen, welke alin. 4 voorschrijft en moest voorschrijven om geene misbruiken te doen ontstaan, zullen te groote uitbreiding van dit subsidie-stelsel keeren.

Men betwijfelt, of het konsequent zij hier deze voorzorgen te nemen, terwijl men ze niet aanwendt waar de rede is van gemeente-subsidiën. De reg. gelooft, dat het een zoowel als het ander te verdedigen is. Uit den aard der zaak zullen gemeente-subsidiën tot de uitzonderingen behooren. Het belang der gemeente zal van zelf eene regelmaat en eene beperking stellen, welke het niet noodig is te versterken. Anders is het gelegen met de subsidien waarvan in alin. 4 sprake is. Hier zou, gaf men er onbedachtzaam aan toe, ligt misbruik ontstaan. Daarom zijn er voorzorgen noodig; een voorafgaand naauwkeurig onderzoek; de zekerheid dat de bezwaren niet uit den weg zijn te ruimen; het brengen van eigen geldelijk offer; het toestaan van het subsidie door de wet. Men vindt groote bezwaren in de eerste en laatste dezer voorzorgen. De Regering wil het gewigt van de daartegen ingebragte bedenkingen in geenen deele ontkennen; maar zij meent te mogen vragen, of men zich het gewigt daarvan niet eenigzins overdreven heeft voorgesteld? In het afgebroken beschouwd, is het gewis eene uiterst moeijelijke zaak in het innerlijk gemoed der menschen door te dringen, en te peilen de bezwaren, welke dáár in zamenhang met eenig kerkelijk leerstuk op den bodem liggen; maar de regering is niet overtuigd, dat men in de toepassing werkelijk op zoo groote bezwaren zal stuiten. Die gemoedsbezwaren zullen zich veelal genoeg naar buiten openbaren, om over hun bestaan en hun gehalte met eenige zekerheid te kunnen oordeelen. Veel hangt er af van het beleid, waarmede het onderzoek wordt ingesteld; maar waar dit beleid goed is, acht de Regering het niet onoverkomelijk de gevallen te onderscheiden, waarin een subsidie wèl, en die waarin het kwalijk geplaatst zou zijn.

Mogt de Regering hierin niet mistasten, dan kan het verleenen van subsidie door de wet almede niet zooveel bedenkelijks hebben. Het is toch niet te verwachten, dat de Regering er gemakkelijk toe zal overgaan een subsidie te petitioneren, hetwelk niet genoegzaam zou zijn geregtvaardigd, om ook aan de Staten-Generaal de overtuiging te verschaffen dat het goed zou zijn besteed. Natuurlijk zullen de uitkomsten van het ingesteld onderzoek in alle bijzonderheden worden medegedeeld. Het zal van de Staten-Generaal afhangen, de beraadslagingen over het wetsvoorstel binnen die perken te houden, welke zij zich zelven zullen gelieven te stellen. De Regering heeft althans geoordeeld door de geopperde bezwaren zich niet te mogen laten terughouden van den wensch te uiten, dat het denkbeeld in nadere overweging worde genomen, en zij gedraagt zich overigens aan de redenen, in de Memorie van Toelichting ontwikkeld, welke haar hebben geleid om dat denkbeeld aan te bevelen, en die zij hier niet zal herhalen.

Na hier de meest belangrijke punten, de algemeene beschouwingen en bij de eerste artikelen het meest gewigtige vroegere art. 21, thans art. 22 geworden, te hebben behandeld, laten wij het slot van ons uitttreksel der memorie van beantwoording der Regering tot morgen.

---

*— Uit N. Diep schrijft men ons van den 19. Junij: Morgen wordt Z. M. fregat **Prins Alexander**, kommt. *W. Steffens*, buiten dienst gesteld en treedt de état-major in nonaktiviteit, terwijl met den laatsten dezer maand Z. M. fregatten **Doggersbank** en **Prins Frederik der Nederl.** mede buiten dienst worden gesteld.

— In Tholen is, in plaats van mr. *K. Wagtho*, met volstrekte meerderheid tot lid der Prov. Staten gekozen de heer *M. M. de Lange*.

— Het jongst ontvangen nommer van de *Singapore Free-Press*, gedagteekend 21 April jl., bevat een berigt, dat, zoo het waarheid is, de vrees bevestigt voor de daarstelling van een Engelsch etablissement en het veldwinnen van Engelschen invloed in het rijk van Siak (Ned. grondgebied in Indië), en waardoor ook op de oostkust van Sumatra hetzelfde zou plaats hebben, als toen sir *James Brooke* zich op de noordwestkust van Borneo nestelde. Hier evenwel geldt het eene geheel onbetwistbare Nederlandsche bezitting. Zie hier het berigt gelijk het in genoemd dagblad voorkomt:

„Een brief van een inlander uit Siak meldt, dat *Radjah Peetra* en zijne aanhangers zoozeer afgeschrikt zijn door den laatsten op hen gedanen aanval door den heer *Wilson* en zijne Briginesche troepen, dat zij zich aan den Sultan wilden onderwerpen. Deze zeide hun, dat hij in geenerlei onderhandeling met hen wilde treden, voor dat de heer *Wilson* van Singapore zou zijn teruggekomen. Verscheidene der kwalijk gezinde distrikten, behalve de door ons vroeger genoemde, hadden den wensch te kennen gegeven, zich onder de bescherming van den heer *Wilson* te stellen. De zaken schijnen gunstig vooruit te gaan tot herstel van de rust in Siak. De Sultan, die de door den heer *Wilson* bewezen diensten teregt waardeert, heeft het rijksbestuur aan hem opgedragen onder den titel van *Maharajah Muda Sleer Radjah nugri Siak*. De Sultan zelf, is door vroeger wanbestuur, zeer inpopulair in zijne bezittingen en kan alleen zijne positie handhaven door het opperbestuur aan zijnen Europeschen minister op te dragen. Inlandsche handelaren, die zeer goed met het land bekend zijn, verzekeren het bestaan van steenkolen in Siak. Zoo zij blijken van goede kwaliteit en gunstig gelegen te zijn, zoodat zij met voordeel kunnen worden bewerkt, dan zal dit alleen een gewigtig element vormen tot den voorspoed van Siak, terwijl de onmiddelijke nabijheid van die plaats met Singapore, haar een groot voordeel zal opleveren in de konkurrentie met verder gelegene plaatsen." *H. B.*

— In eene tot dat einde belegde vergadering heeft de Gemeenteraad van Gouda kennis genomen van eene depêche van den Minister van Oorlog, en heeft, vertrouwende op de gedane toezegging van garnizoensvermeerdering, goedgevonden, eene som van *f* 8300 beschikbaar te stellen, om aan het in- en uitwendige van verschillende lokalen de vereischte uitbreiding en verbetering te doen ondergaan. Een gedeelte van het aanzienlijk overschot, hetwelk de rekening over het afgeloopen jaar zal opleveren, is aangewezen om deze uitgave te bestrijden.

— In de Nicolaikerk zal morgen ochtend de predikbeurt vervullen Ds. *Creutzberg* van Oosterland, in de Walekerk de kand. *Chavannes*, bij de doopsgezinden Ds. *Lobsjes* van Amsterdam, en bij de Remonstranten Ds. *de Ridder* van 's Hage.

— De geheele bemanning der boot **Eider**, van Harlingen op New-Castle varende, is in Engeland in hechtenis genomen, omdat men tabak onder de steenkolen had geborgen, om die in te smokkelen. Het schip is met eene geheel nieuwe ekwipage te Harlingen teruggekomen.

*— Uit Meppel schrijft men ons van den 19. Junij, dat de jaarlijksche Wollendonderdag zich daar door groote levendigheid in handel kenmerkte; tegen zeer hooge prijzen werd het aangevoerde verhandeld; De aanvoer van wol was zeer groot; eene menigte wagens was er mede bevracht; duizende ponden werden verkocht; de prijzen, naar we reeds opmerkten, waren dan ook buitengewoon hoog, aanmerkelijk hooger dan 't vorige jaar en meer dan het dubbele van vroegere gewone jaren, toen men de tegenwoordige duurte in alles niet kende; terwijl men toen het halve ned. pond dezer produktie voor 25 á 30 cts. kocht, gold het nu gemiddeld 60 cts; doch partikulieren besteedden 65 tot zelfs 90 cts voor 't halve ned. pond. Daar er zich veel groote handelaren uit onderscheiden steden ter markt bevonden, was dit artikel zeer spoedig met graagte geheel opgekocht.

Op het land is men druk bezig met het weder bezaaijen der streken, die door de vorst geleden hadden. De droogte is er voor 't oogenblik nog zeer goed voor; mogt er echter ook weldra wat regen komen; dat zou veel vergoeden van wat er reeds is verloren gegaan.

WATERHOOGTE.

Arnhem, 19 Junij. 2.00 El; + AP. 9.85. Gew. 1 d.
Keulen, 18 „ 10 v. 0 d. (9 v. $8^1/_2$ d. Rijnl.) Gew. 1 d. Rijnl.

De Rijnhoogte te Keulen den 19. Junij 9 voet $7^1/_2$ duim of 9 voet 5 duim Rijnlands.

RUSLAND.

PETERSBURG, 13 Junij.

Z. M. de keizer zal zich den 23. Junij naar Kiel inschepen, met de keizerin en den grootvorst *Michel*. De minister van buitenl. zaken, prins *Gortschakoff*, de minister van het huis des keizers, graaf *Adlerberg*, en prins *Dolgorouki* zullen Hunne Maj. op reis vergezellen. Van Kiel zullen zij zich naar Wildbad begeven, alwaar de keizerin-moeder zich bevindt, en vervolgens naar Kissingen, waar de keizerin eenigen tijd zal vertoeven. Men wil, dat de keizer in de maand Julij van Kissingen naar Petersburg zal terugkeeren, met de keizerin-moeder, den grootvorst *Michel* en de prinses *Cecilia van Baden*. Het huwelijk van den grootvorst zal alsdan in Julij te Petershof worden voltrokken.

De onderhandelingen over het handelsverdrag met Frankrijk zijn afgeloopen; alle moeijelijkheden zijn vereffend, alle punten zijn tot onderling genoegen bepaald; het verdrag is opgemaakt en wacht alleen de onderteekening, die eerstdaags zal plaats hebben, als wanneer de Fransche ambassadeur, de graaf *de Morny*, ons zal verlaten. Zijn gevolg en zijn huisraad zijn reeds naar Havre ingescheept.

SPANJE.

MADRID, 13 Junij.

Het zou, daar de kommissie met haar verslag gereed is, tegen aller verwachting en zelfs tegen die van de voornaamste leden van het kabinet, kunnen gebeuren, dat het kongres de volgende week het ontwerp van wet op de drukpers in behandeling nam. — De direkteur der *Regeneracion* heeft een amendement voorgesteld van den volgenden inhoud: „De voorloopige censuur wordt hersteld en art. 2 der konstitutie opgeheven." Men verkiest dit nog boven de goedkeuring van het ontwerp, gelijk het is voorgesteld. In den brief, betreffende deze zaak door de direkteurs der voornaamste bladen aan eenige afgevaardigden gerigt, wordt gezegd, dat zoo het ontwerp goedgekeurd wordt en in werking komt, het de diskussie en de publiciteit, de basis van het vertegenwoordigend stelsel, zal vernietigen. Met allen schijn van leven, zou de journalistiek dood zijn.

MADRID, 18 Junij.

Bij de wet nopens de drukpers zijn verscheidene amendementen aangenomen.

Het ontslag van den generaal *Serrano* is aangenomen en de hertog van *Rivas* tot gezant te Parijs benoemd.

ITALIE.

ROME, 5 Junij.

Onze minister van finantiën, mons. *Ferrari*, is gisteren per telegraaf naar Forli, bij den Paus ontboden. Men zegt, dat de reis van den Paus veel geld kost en dat hij daarom met zijnen minister wil raadplegen. Deze kon echter geen gehoor aan die roeping geven, dewijl hij door hevige aanvallen van podagra alhier teruggehouden wordt.

Met het handelhuis *Rothschild* te Parijs is wel een geldleening tot stand gekomen, maar alleen tot intrekking der koperstukken van 5 bajocchi en tot amortisatie der biljetten van St. Spirito.

DUITSCHLAND.

TRIEST, 16 Junij.

De onderkoning van Egypte is te Smirna aangekomen.

De opening van den ijzeren spoorweg zal alhier met veel plegtigheid plaats hebben. De haven zal worden verlicht; de Lloijd zal een pleiziertogt in de haven en een diner voor 400 personen geven.

FRANKFORT, 16 Junij.

De verschillen met Denemarken, nopens de Duitsche hertogdommen, zullen op den Duitschen Bondsdag besproken worden. De Fransche gezant bij den Bondsdag, de graaf *de Montessuy*, is van hier naar Parijs vertrokken, waarschijnlijk om inlichting wegens deze zaak te bekomen.

ENGELAND.

LONDEN, Vrijdag 19 Junij.

In het Hoogerhuis werd gisteren de bill tot afschaffing der Protestantsche kerkelijke belasting in Ierland, bekend onder den naam van *ministers money*, voor de tweede maal gelezen; 101 leden verklaarden zich er voor en 96 er tegen.

In het Lagerhuis werd een voorstel, betreffende een financiëlen maatregel van plaatselijken aard in Schotland, in strijd met de meening der regering met 172 tegen 162 stemmen aangenomen.

De diskonto-kantoren hebben het diskonto met $\frac{1}{2}$ pCt. verlaagd. Van het vasteland is £ 110,000 aan zilver ontvangen.

— 19 *Junij*. Gec. $93\frac{1}{4}$; Sp. 3 pCt. $41\frac{3}{4}$; $1\frac{1}{4}$ pCt. 26; Rusl. 5 pCt. 110; $4\frac{1}{2}$ pCt. 98; Sard. 5 pCt. 89

FRANKRIJK.

PARIJS, 18 Junij.

Hoe meer de dag der verkiezing nadert des te levendiger wordt de strijd, en de republikeinsche partij laat, ondanks processen tegen, en waarschuwingen aan dagbladen en ondanks alle andere maatregelen der regering, den moed niet zinken. Desniettemin schijnt het zeker, dat, op weinige uitzonderingen na, de oppositie weinig kans heeft tot welslagen; zij gaat niet met overleg te werk; waar bv. een harer kandidaten reeds moeite zou hebben om zich staande te houden, komt zij met drie en vier, zoodat de kiezers, die er misschien één gestemd hadden, nu niet weten op wien hunne stem uit te brengen, en niet stemmen. Hoezeer de gemoederen ook in beweging zijn, nergens heeft men echter wanordelijkheden te betreuren.

Dr. *Vries*, bijgenaamd *de zwarte dokter*, die door middelen, waarvan hij het geheim in Indië leerde kennen, vele ziekten geneest, en daardoor het vertrouwen van velen wint, is ten vorigen jare op het denkbeeld gekomen eene *algemeene kerk* te stichten, ten einde de verscheidenheid der eerediensten te doen ophouden. Den dag na de verkiezingen zal hij, naar hij zegt, op Gods bevel, in de Champs Elysées den eersten steen leggen van de aan deze nieuwe godsdienst te wijden tempel.

De Keizer zal binnen kort naar Plombières vertrekken.

Te Stockholm wordt, naar men verneemt, gearbeid aan eene schets van de positie der Deensche hertogdommen. Het kabinet aldaar zal echter in deze niets officieels van zich laten hooren voor de Zweedsche gezant bij ons hof te Stockholm is aangekomen, daar men verlangt te weten, hoe de Fransche regering over het geschil denkt.

PARIJS, Vrijdag 19 Junij.

De *Moniteur* deelt eene proklamatie mede van den prefekt der Seine, den heer *Haussmann*, aan de kiezers van Parijs, in welke hij hen aanmaant, om hunne stemmen aan de kandidaten der regering te geven, en waarin hij de kandidaten der oppositie heftig aanvalt. „De Keizer, wordt daarin gezegd, heeft eene onafhankelijke Kamer noodig, maar die aan de instellingen verknocht is. Met afgevaardigden uit een' anderen tijd zou men woelingen en moeijelijkheden te weeg brengen; die daarentegen voor de regeringskandidaten stemmen, verligten de uitvoering van de groote ontwerpen des Keizers. Door de oppositiekandidaten te stemmen, zou men den weg van mannen betreden, die voor het meerendeel geen hart voor het volk hebben, die, eens in het bezit van het gezag geweest zijnde, bewijzen hebben gegeven van hunne onbekwaamheid en zwakte, en eindelijk die hunne partij niet anders dan op de puinhopen van hun vaderland kunnen opheffen."

— 19 *Junij*. Rente kont. $4\frac{1}{2}$ pCt. 91.90; 3 pCt. 68.65; Fr. Oost. Spw. 637; Spanje $1\frac{1}{4}$ pCt. 26; 3 pCt. $39\frac{1}{4}$.

ADVERTENTIEN.

PARK TIVOLI.

*** Op Zondag den 21 Junij, **Groot Militair Harmonie Concert**, No. 8 van het abonnement, onder de directie van den Heer PATZER.

Aanvang ten 7 ure.

Entrée 25 Cents. Kinderen 15 Cents.

NB. H. H. abonnés wordt bekend gemaakt, dat op Dingsdag den 23. Junij het Park van af 4 ure zal gesloten zijn, volgens art. 4 van het abonnement.

De Ondernemer,
J. WOLTERS.

LEES HIER.

*** Tentoonstelling van circa 100 Schilderijen van de voornaamste oude en levende meesters, als *Rubens*, *Teniers*, *Brascassar*, enz., enz. in het Gebouw van Kunsten en Wetenschappen, benedenzaal regts, tegen de zeer verminderde entree van 25 cents de persoon, des Zondags 10 cents, van des morgens 10 ure tot des namiddags 5 ure.

PARK TIVOLI.

Groot Vocaal en Piano Concert

*** Door leden van het Amst. Opera Gezelschap zal in het *PARK TIVOLI*, op *Dingsdag avond 23 Junij*, een **CONCERT** worden gegeven. Mej. *Rosa Telly*, solozang, Mej. *R. Kürschner*, pianosolo; kwartetten van de Heeren *Puhle*, *Löhner*, *Klein* en *Martens*.

Entrée *f* 1,—, voor abonnés *f* 0,50.

NB. HH. abonnés worden vriendelijk verzocht het diploma aan het Contrabureau te vertoonen; zonder diploma zal men verpligt zijn de gewone entrée te betalen.

Aanvang zeven ure. C. F. LÖHNER.

*** Blijkens acte, op den 18. Junij 1857, voor den Notaris H. DUYFJES in tegenwoordigheid van getuigen te Utrecht gepasseerd, is tusschen de heeren EVERHARDUS ARNOLDUS MORREN en ARNOLDUS JOHANNES MORREN, winkeliers en Sigarenmakers, wonende te Utrecht, eene Vennootschap aangegaan tot het voor gemeene rekening drijven van handel in Tabak en Sigaren, en hetgeen daarmede doorgaans gepaard gaat, onder de firma van Gebroeders MORREN, waarvan beide de teekening zullen hebben, doch niet anders dan voor zaken gemelden handel betreffende, en alzoo niet tot aankoop van onroerende goederen, opnemen van gelden of het aangaan van borgtogten. De Vennootschap zal gerekend worden ingegaan te zijn met 1. Maart 1857 en is aangegaan voor eenen onbepaalden tijd.

OPENBARE AANBESTEDING.

*** Burgemeester en Wethouders der stad Utrecht zullen op Zaturdag den 4. Julij 1857, des namiddags ten een ure, ten stadhuize, in het openbaar aanbesteden:

1°. **het doen van eenige vernieuwingen aan het Militair Logement;**

2°. **het maken van aftochten voor water langs de Oudegracht tusschen de Gaard- en Smeebruggen;**

3°. **het doen van vernieuwingen aan Schoeijingen, Werftrappen en Steigers.**

De bestekken liggen ter inzage aan Stads Timmerhuis achter Klarenburg; aanwijzing zal plaats hebben op Maandag den 29. Julij 1857, des voormiddags ten tien ure, te beginnen aan het Militair Logement.

Utrecht, 18 Junij 1857.

De Secretaris der stad Utrecht,
H. G. RÖMER.

VERKOOPING VAN HOOIGRAS
EN
VERHURING VAN NAWEIDE,

*** ten huize van *Jan van Leur*, in de Herberg genaamd *Landlust*, aan het Culenborgsche veer, onder Tull en 't Waal:

Op Maandag den 22. Junij 1857, des namiddags ten 4 ure, van het GRASGEWAS van de groote en kleine Brakel-, Haver en groote Mathisiuswaarden, onder Houten in 't Goy, en van een gedeelte van de kleine Mathisiuswaard, onder Schalkwijk en van de NAWEIDE dier Uiterwaarden.

Op Dingsdag den 23. Junij 1857, des namiddags ten 4 ure, van het GRASGEWAS van 25 bunders, op de Redichemsche Waard, onder Culenborg.

Op Vrijdag den 26. Junij 1857, des voormiddags ten 9 ure, het GRASGEWAS van de Bovenste- en Benedenste Steenwaarden, onder Tull en 't Waal, over het Culenborgsche veer, — en de NAWEIDE dier Uiterwaarden.

Voorts het GRASGEWAS van ruim vijf bunders Uiterwaard, gelegen als voren, nabij het fort; en de helft der eerste snede van een bunder KLAVER, gelegen als voren bij het oude Huis.

OPENBARE VERKOOPING VAN GRASGEWAS,

*** van ruim 100 bunders UITERWAARDEN en HOOILANDEN, alsmede **Verpachting** van NAWEIDEN, gelegen onder Culenborg, Everdingen, Hagestein, Vianen en Lexmond, als: Op Maandag den 22. Junij 1857, des namiddags ten 5 ure, te Everdingen ten huize en herberge van *D. van der Gun*; op Woensdag den 24. Junij daaraanvolgende, des voormiddags ten 10 ure, te Vianen in het Logement *de Roos*; en ten laatstgemelden dage, des namiddags ten 4 ure, te Lexmond in het Logement *de drie Snoeken*; alles ten overstaan van den Notaris G. H. BROEKMAN, te Vianen. Breeder bij billetten.

*** Men is voornemens op Donderdag den 25. Junij 1857, des namiddags ten 2 ure, te Amersfoort in de Societeit *Amicitia*, publiek te verkoopen: Onderscheidene percelen WEI- en HOOILAND, ten gezamentlijke groote van 34 bunders, 9 roeden, 32 ellen, gelegen in de gemeente Bunschoten. Verhuurd tot 25 December 1857, om *f* 2031 in het jaar.

Nadere informatiën te bekomen ten kantore van den Notaris D. SCHEERENBERG, te Amersfoort.

*** Men verlangt voor een Jongeling van fatsoenlijken huize, oud 15 jaren, bij fatsoenlijke Burgerlieden P. G. (klein gezin), vrije Kamer, Kost, Inwoning, Bewassching, goede verzorging, met opgave van prijs. Adres franco brieven onder letter B. B. bij den Boekverkooper J. GREVEN, op de Ganzenmarkt te Utrecht.

ATTENTIE!

*** De ondergeteekende maakt het geëerde Publiek bekend, dat er in het Logement genaamd **WOUD- EN BERGOORD**, bij het *station Driebergen*, aanstaanden ZONDAG 21 dezer **Muziek** zal gegeven worden, door de beroemde Familie *MULLER*, uit Juzler, bestaande uit 9 personen, (4 Dames en 5 Heeren.)

Driebergen, 19 Junij 1857. H. VELAARS.

Marktberigten.

Amersfoort, 19 Junij. Tarwe van *f* 11,00 tot *f* 12,00; Rogge van *f* 7,60 tot *f* 8,00 het mud. Boekweit van *f* 8,75 tot *f* 9,30 het mud. Aardappelen van *f* 1,80 tot *f* 2,20 het mud. Boter van *f* 0,80 tot *f* $0,87\frac{1}{2}$ het N. pond.

Amsterdam, 19 Junij. In Tarwe nog niets omgegaan. — Rogge bij partijen weder iets hooger; 120 ℔ Petersb. *f* 232; 117 ℔ dito *f* 223.

Dordrecht, 18 Junij. Niettegenstaande de aanvoer van Zeeuwsche, Vlaamsche en Overm. Tarwe heden iets ruimer was dan vorige week, was de behoefte bij gebruikers grooter, waardoor de beste soorten 20 c. hooger prijs opgebragt hebben. Zomertarwe weinig ter veil en tot 20 c. hooger vlug te plaatsen. Mooije Zeeuwsche, Vl. en Overm. *f* 11,50 à *f* 12,20; Blaauwe en geringe *f* 9,70 à *f* 10,80, en zomertarwe *f* 980 à *f* 10,70. Rogge, Zeeuwsche, Vlaamsche en Overm. traag, bij uitslijting tot vorige prijzen verkocht. Zeeuwsche, Vl. en Overm. *f* 6,80 à *f* 7,30. Gerst. Winter met weinig handel prijshoudend. Zomer lusteloos en tot 40 c. lager moeijelijk te verkoopen. Flakk. en Overm. Winter *f* 7,20 à *f* 7,40, en dito Zomer *f* 6,70 à *f* 7. Spelt stil, noteren dezelve van *f* 4 tot *f* 4,20 naar kwaliteit waardig. Haver was minder gevraagd en bij partij welligt iets lager te koopen. Zeeuwsche en Inlandsche Voeder *f* 3 à *f* 3,60, en Dikke dito *f* 4,20 à *f* 4,8. Boekweit, Noordbrabantsche door schaarschte merkelijk duurder verkocht, als: op 70 Ned. ℔ 's Bossche *f* 288, Rozendaalsche *f* 293 en Holsteinsche *f* 280 verhandeld.

Schiedam, 19 Junij. Granen. Verkocht: Rogge, 141 ℔ Kunda *f* 258 kontant, *f* 250 6/w.; 147 ℔ Dantzig *f* 222 6/w., en 141 ℔ Pernau *f* 252 6/w. Gerst. 130 ℔ gedr. Pommer *f* 228 kont., en 133 ℔ gedr. Straalsund *f* 227 kont.

Moutwijn per Ned. vat zonder fust *f* 18,75; Jenever id. *f* 24,25; Amsterd. proef *f* 25,50 zonder de belasting. Spoeling *f* 1,50 per ketel.

Arnhem, 19 Junij. Nieuwe Weit van *f* 11.50 tot *f* 15.20. Rogge van *f* 7.55 tot 8.35. Boekweit van *f* 8.90 tot 9.30. Garst van *f* 5.90 tot 6.50. Vriesche Haver van *f* 4.50 tot 4.90. Voerhaver van *f* 3.50 tot 4.25. Paardenboonen van *f* 8.40 tot *f* 8.50. Aardappelen van *f* 2.50 tot 3.35. Boter per Ned. p. van *f* 0.82 tot *f* 0.90.

WAARNEMINGEN, gedaan op het Koninklijk Nederl. Meteorologisch Observatorium te Utrecht. (*Zonnenburg.*)

Junij	Uren	Wind- rigt.	Wind- kr. N. ℔	Barom bij 0°.	Ther F.	Afwijk. d. temp.	Vochtigh.	Gev. regen	*Aanmerking.*
19	2	ozo.	7.5	764.12	80.8	+ 11.2	0.42	0	Ligt bewolkt.
	10	o.	0.5	63.60	67.1	+ 9.2	0.54	0	Helder.
20	8	ozo.	0.5	62.88	74.3	+ 9.0	0.50	0	Ligt bewolkt.

AMSTERDAM 19 Junij 1857.

NEDERLAND.					
Werkel. Schuld . . .	$2\frac{1}{2}$	pCt.	$63\frac{3}{4}$	$63\frac{13}{16}$	$63\frac{7}{8}$
dito dito	3	„	$76\frac{7}{8}$	77	$76\frac{7}{8}$
dito dito	4	„	$96\frac{7}{8}$	$96\frac{15}{16}$	
Handelmaatschappij .	$4\frac{1}{2}$	„	159	160	$159\frac{1}{2}$
Oost-Indische Leening	4	„	96		
BELGIE.					
Certifik. bij *Rotschild*	$2\frac{1}{2}$	pCt.	$52\frac{7}{8}$	$53\frac{1}{8}$	$53\frac{1}{16}$
SPANJE.					
Obligatien	$1\frac{1}{4}$	pCt.	$25\frac{3}{4}$	$25\frac{7}{8}$	$25\frac{13}{16}$
Oblig.	3	„	$42\frac{3}{4}$		
Binnenl. Schuld . . .	3	„	$38\frac{9}{16}$	$38\frac{11}{16}$	$38\frac{5}{8}$
Bewijzen Koepons . . .			$6\frac{5}{8}$		
PORTUGAL.					
Obligatiën	3	pCt.	$46\frac{1}{4}$	$46\frac{3}{8}$	$46\frac{1}{4}$
dito 1856.	3	„	$45\frac{1}{8}$	$45\frac{1}{4}$	$45\frac{3}{16}$
dito uitgestelde			$26\frac{1}{2}$	$26\frac{3}{4}$	
RUSLAND.					
Oblig. bij *Hope en Co.*	5	„	105	$105\frac{1}{8}$	
Obligat. 1828 & 1829	5	„	104		
Certifikat. 1831 & 1833	5	„	$95\frac{1}{2}$		
Certifikaten 1840. . .	4	„	88	$88\frac{1}{4}$	88
Cert. bij *Stieglitz* . .	4	„	$87\frac{3}{4}$	88	$87\frac{3}{4}$
dito 5e Serie	5	„	$98\frac{3}{4}$		
dito 1855 6e Serie. .	5	„	$99\frac{7}{8}$	$100\frac{1}{4}$	100
dito Adm. te Lond.	$4\frac{1}{2}$	„	$96\frac{5}{8}$	$96\frac{11}{16}$	
Cert. van Assign. . .	6	„	66		
POLEN.					
Aand. 1835, fl. 500			$157\frac{1}{4}$		
Obligatien	4	pCt.	$81\frac{5}{8}$	$81\frac{3}{4}$	
OOSTENRIJK.					
Oblig. bij *Goll en Co.*	5	pCt.	79		
dito dito	4	„	63		
Oblig. Metaliek . . .	5	„	$77\frac{7}{16}$	$77\frac{1}{2}$	
Oblig. Rente Am. . .	5	„	$88\frac{5}{8}$	$88\frac{7}{8}$	$88\frac{3}{4}$
dito dito Nat. 1854.	5	„	$78\frac{3}{4}$	$78\frac{7}{8}$	$78\frac{3}{4}$
dito dito	$2\frac{1}{2}$	„	$39\frac{15}{16}$	$40\frac{1}{16}$	40

Snelpersdruk van L. E. BOSCH EN ZOON.

Bijvoegsel bij No. 145
van de Utrechtsche Prov. en Stads-Courant.

Zitting van den Stedelijken Raad
van Vrijdag 17 April.

Voorz. Mr. *N. P. J. Kien.*

Tegenwoordig zijn 21 leden; afwezig de HH. *Boer*, *Schuurman*, *v. Cleeff*, *Mulder*, *v. Boetselaer*, *v. Hoytema* en *v. Hengst.*

Aan de orde is de voorzetting der beraadslagingen over de ontwerp-verordening betr. de benoeming van de stedelijke ambtenaren en bedienden en wel over art. 2.

Art. 2. Bij de benoeming voor de onderstaande ambten nn bedieningen door den Raad, zullen de volgende bepalingen worden in acht genomen, te weten:

Bij de benoeming van stads doktoren, heelmeesters, vroedmeesters en vroedvrouwen, zal door de plaatselijke kommissie van geneeskunnig toevoorzigt eene aanbeveling van twee perconen voor elke te vervullen plaats worden ingezonden.

Bij de benoeming van Kuratoren en Sekretaris van het stedelijk Gymnasium (voor zoo ver die Kuratoren niet uit den raad gekozen wornen) alsmede bij de benoeming van onderwijzers aan dat Gymnasium zal eene aanbeveling van twee personen, voor elke te vervullen plaats, door het kollegie van Kuratoren worden ingezonden.

Bij de vervulling van elke plaats in de plaatselijke schoolkommissie, de sekretaris er onder begrepen, zal eene aanbeveling van twee personen voor elke te vervullen plaats door die kommissie aan den raad worden ingezonden.

(Alin. 2.) De heer *de Muralt* zegt dat in het vroeger ontwerp is voorgesteld dat bij de benoeming van stads doktoren eene aanbeveling zal worden ingediend door het algemeen armbestuur. Nu bemerkt hij voor het eerst dat ook de plaatselijke kommissie van geneeskundig toevoorzigt geroepen zal worden, eene voordragt te doen in eene zaak van stedelijke administratie. Hij zou vermeenen dat dit niet noodzakelijk is, wijl de stads doktoren, wat hunne werkzaamheden betreft, meer onder toezigt van het algemeen armbestuur staan; daarom wenschte hij dat aan dit bestuur ook eenigen invloed op hunne benoeming wierd toegekend, en stelt hij voor, de vroeger voorgestelde bepaling te behouden, en de 2. alinea te vervangen door het volgende: »Bij de benoeming »van stads doktoren, heelmeesters, vroedmeesters en »vroedvrouwen, zal door het kollegie van regenten »van het algemeen armbestuur eene voordragt van »twee personen worden ingediend, en daarbij door »Burg. en Weth. eene voordragt mede van twee »personen worden gevoegd."

De heer *Visscher* vindt het eene ongerijmdheid dat de voordragt zou uitgaan van de plaatselijke Komm. van geneeskundig toevoorzigt. — Ware hier de provinciale kommissie bedoeld, die, ook door de betrekking van vier harer leden tot de akademie alhier, de meeste examens afneemt, dan zou het nog iets anders zijn; maar het genoemd kollegie kan, uit den aard der zaak van de te benoemen personen niet meer of minder weten dan de raad zelf; dat is te zeggen bij informatie.

De heer *Ackersdijck* zegt, dat de kommissie in haar ontwerp als beginsel heeft aangenomen, dat de raad of het dagelijksch bestuur bij elke benoeming eene voordragt zoude ontvangen van hen die men meende, dat het best konden oordeelen, wie voor de ambten en bedieningen geschikt zijn, en nu achtte zij het natuurlijk dat, als een geneeskundige moet benoemd worden, de kommissie van geneeskundig toevoorzigt eene aanbeveling geve. Spr. heeft groot vertrouwen in de leden van dat kollegie, en hij meent dat zij meer bevoegd zijn om die aanbeveling te doen, dan het armbestuur.

De heer *de Muralt* begrijpt zeer goed dat de kommissie reden heeft gehad, om het aan de kommissie van geneeskundig toevoorzigt te willen opdragen, maar meent, dat er nog meer redenen bestaan om het oorspronkelijk voorstel te behouden. In de eerste plaats hebben toch de leden van het algemeen armbestuur het meest belang er bij; zij zijn met het geheele toezigt over de armverzorging belast, en Spr. zou ongaarne zien, dat hun personen wierden aangewezen buiten hunne medewerking. Maar er is nog meer. In den regel moet men toch aannemen, dat degeen die solliciteert het radikaal heeft, en nu begrijpt Spr. dat als een jong Med. dokter zich hier vestigt, eigenlijk de medische fakulteit der hoogeschool met meer kennis over zoodanig persoon zou kunnen oordeelen dan de geneesk. kommissie; de betrekking van stads dokter wordt in den regel ook meer gezocht door jonge doktoren die reeds doktor van eene der diakoniën zijn; de regenten van het algemeen armbestuur zijn veel in kontakt met die van de diakoniën, en kunnen zich dus bij dezen het best informeeren, hoe zoodanig arts daarbij zijne betrekking waarneemt, en daartoe is de geneesk. kommissie minder in de gelegenheid.

Op voorstel van den heer *v. d. Heuvel* wordt het woord, »doktoren" veranderd in »geneesheeren."

De *Voorz.* geeft de voorkeur aan eene aanbeveling der Komm. van geneeskundig toevoorzigt, omdat het hen voorkomt, dat al wat de geneeskunde betreft bij die Komm. te huis behoort.

De woorden »algemeen armbestuur" op aanmerking van den heer *Bosch* in »burgerlijk armbestuur" veranderd zijnde, wordt het amendement van den heer *de Muralt* in stemming gebragt en aangenomen met 12 tegen zeven stemmen, waarop de tweede alinea in behandeling komt. Tegen hebben gestemd de HH. *v. d. Heuvel*, *Hinlopen*, *v. Rees*, *v. Beest*, *Schuller*, *Ackersdyck* en de Voorz.

De heer *Karsten* later in de vergadering binnengekomen, neemt aan deze stemming geen deel.

De heer *de Muralt* stelt voor de woorden »kuratoren en", benevens het tusschen parenthesis gestelde, weg te laten, hetgeen met 18 tegen 2 stemmen wordt aangenomen; tegen hebben gestemd de HH. *v. Rees* en *Schuller*. De alinea gelijk mede de volgende wordt goedgekeurd en de gelegenheid tot bijvoegingen opengesteld.

De heer *de Muralt* zegt dat in het eerste ontwerp voorkomt, dat bij de benoeming van onderwijzers aan sted. inrigtingen van lager onderwijs, daaronder begrepen de bewaarscholen, eene aanbeveling van 2 personen door de bestuurders aan den raad zal worden ingediend. Die alinea is echter hier vervallen. Wel is waar zijn in art. 3 opgenomen de onderwijzers en onderwijzeressen zoo openbare als bijzondere van de tweede klasse enz., maar dat zegt eigenlijk niet hetzelfde. Spr. heeft uit het eerste voorstel begrepen dat de benoemingen van onderwijzers voor de stedelijke inrigtingen van lager onderwijs in het algemeen aan den raad zullen verblijven. Wat nu in art. 3 wordt voorgesteld, is meer het uitvloeisel van een Koninkl. besluit van 25 Mei 1847 (stbl. No. 22.) maar volgens de bestaande wetgeving is het niet verboden aan openbare ligchamen, ook niet aan gemeenten, om bijzondere scholen van de eerste klasse tot stand te brengen, en in ieder geval is de gemeenteraad bevoegd voor openbare scholen ten laste van de gemeente gehouden, de aanstelling te doen, en dan zou Spr. er tegen zijn de benoeming daarvoor aan Burg. en Weth. op te dragen, wijl het zou kunnen gebeuren, dat een kollegie uit zulk een klein getal personen zamengesteld, voor het onderwijs iemand benoemde, dien de meerderheid van den raad liever niet zou wenschen te zien aangesteld. Spr. stelt dus voor in dit art. te behouden wat deswege in het eerste ontwerp dezer kommissie is voorgesteld.

De heer *Schuller* zegt tot toelichting van de verandering in het oorspronkelijke ontwerp gemaakt, dat die in verband staat met de wijziging van stadswege in het schoolwezen gebragt. Voor dien tijd waren de zoogenoemde parochie-scholen eene soort van bijzondere scholen der eerste klasse. Spr. meent dat toen ook de hoofd-onderwijzers benoemd werden op voordragt van de regenten der aalmoezenierskamer. Die toestand bestond nog tijdens het eerste ontwerp werd vervaardigd; sedert is de aalmoezenierskamer gewijzigd en het bestuur der scholen overgegaan op de plaatselijke schoolkommissie en zijn die scholen geworden openbare scholen, niet meer van eene bijzondere inrigting, maar stadsscholen. Op het oogenblik zijn er dus geene bijzondere scholen der eerste klasse, van korporatiën, waarop de stad invloed heeft. Maar er bestaan bijzondere scholen der tweede klasse. Het is bekend dat ook voor de bijzondere scholen der tweede klasse geen onderwijzer zich kan nederzetten, alvorens hij is aangesteld, en dan kan hij voor eigen rekening eene school openen en dat zijn scholen van de tweede klasse. Deze benoemingen zijn opgedragen aan Burg. en Weth., terwijl de onderwijzers voor de scholen der eerste klasse worden aangesteld door de korporatiën die daarover het bestuur voeren. En nu gelooft Spr. dat het aanleiding zou geven tot groote moeijelijkheden, als men de zaak die sedert 1814 zoo ingerigt is, hier ging veranderen, te meer wijl eene nieuwe wet is aangeboden en daarin wordt aangewezen hoe de benoeming in het vervolg zal plaats hebben. Deze alinea, zegt Spr., is op voorlichting van den heer *v. Hoytema* in het reglement gebragt en daarmede vermeed men alle moeijelijkheden en bezwaren, zoodat hij zou aanraden daaraan niets te veranderen.

De heer *de Muralt* heeft gemeend dat de scholen, die bestaan, zijn openbare scholen en gemeente-instellingen. Op de bijlage van de sted. begrooting, komen zij als zoodanig voor. Spr. is eenigzins huiverig om den vorigen Spr. tegen te spreken, want hij moet veronderstellen, dat deze door zijne betrekking tot het schoolwezen, met het onderwerp beter bekend is dan hij; doch hij heeft vóór zich een kon. besluit, dat in strijd is met wat dat lid zegt, namelijk dat de benoeming voor bijz. scholen sedert lang aan Burg. en Weth. is opgedragen. Bij kon. besluit van 25 Mei 1847 is bepaald, dat waar men in de wet leest van stedelijke besturen, daaronder zal verstaan worden, als het geldt openbare scholen, de gemeenteraad, en als het geldt bijzondere scholen, het kollegie van Burg. en Weth. Spr. weet niet of later een besluit is genomen, waarbij dit is ingetrokken, hij gelooft het niet, maar hij herinnert zich, dat bij vroegere diskussiën over het adres van *Reijnenberg* is aangevoerd, dat Burg. en Weth. bevoegd waren de admissie te geven voor bijzondere scholen der tweede klasse en toen is niet gesproken van openbare scholen. Hij heeft geen nadere voorschriften gevonden dan, de wijzigingen in de bepalingen omtrent het onderwijs, bij het Kon. Bel. van 27 Mei 1830 (St. bl. No. 9) gemaakt.

De *Voorz.* zou er voor zijn het hier niet te regelen, wijl het bij de wet geregeld is, hij zou het geheel weglaten, daar toch eene nieuwe wet verwacht wordt en dan het punt behandelen, als zich eene vakature voordoet.

De heer *de Muralt* zegt, dat als de vergadering dit gevoelen deelt, hij zijn amendement zal intrekken.

De *Voorz.* merkt aan dat het slechts zijne persoonlijke meening is.

De heer *de Muralt* hierop verklarende zijn amend. in te trekken, wordt art. 2 zonder omvraag aangenomen.

In behandeling komt alsnu art. 3.

Art. 3. De benoeming der navolgende ambtenaren en bedienden geschiedt door burgemeester en wethouders, met inachtneming der onderstaande bepalingen, namelijk van de

opzieners bij de openbare stadswerken en opzigter-magazijnmeester,
den opzigter van de lantaarnverlichting,
• opzigter van stads straten, wegen, wandelplaatsen, plantsoenen en wateren,
de twee opzigters der wandelplaatsen,
op eene aanbeveling van twee personen voor elke te vervullen plaats, door den kameraar in te dienen.

De kommiezen en kommieswakers bij de stedelijke belastingen, op aanbeveling van twee personen, door den direkteur der stedelijke belastingen.

Drie klerken bij de belastingen, op voordragt van twee personen voor elke benoeming, door den hoofdontvanger der stedelijke akzijnsen.

De twee wegers van het slagtvee, op eene aanbeveling van twee personen van elke te vervullen plaats door den direkteur der stedelijke belastingen in te dienen.

De marktmeesters der onderscheidene markten en hunne ondergeschikten, op eene aanbeveling van twee personen voor elke te vervullen plaats, door den algemeenen marktmeester in te dienen.

De bedienden bij de waag, na den waagmeester omtrent de te benoemen personen te hebben gehoord.

De beambten met het reukeloosmaken van sekreetputten en riolen belast, na daarover de gezondheidskommissie te hebben gehoord.

De ondergeschikte personen ten dienste der stedelijke begraafplaats, op eene aanbeveling van twee personen voor elke te vervullen plaats, door den opzigter der begraafplaats,

De beambten van het brandwezen, op eene aanbeveling van twee personen, door den opperbrandmeester.

De boomsluiters, na den havenmeester ten aanzien der te benoemen personen te hebben gehoord.

De beambten en bedienden der inkwartieringskazerne, na den superintendant van inkwartiering en kazernering omtrent de te benoemen personen te hebben gehoord.

De onderwijzers en onderwijzeressen, zoo openbare als bijzondere van de 2. klasse, benevens die der bewaarscholen, met inachtneminging der daarom-rent bestaande wettelijke voorschriften.

De wijkboden, op eene aanbeveling van twee personen! door de betrokken wijkmeesters.

De *Voorz.* geeft in bedenking de 2 opzigters der wandelplaatsen hier weg te laten.

De heer *Schuller* verklaart dat de Komm. deze betrekking in een ander artikel zal overnemen en zij dus hier kan vervallen.

De heer *v. d. Heuvel* ziet hier opgenomen den opzigter van stads straten; hij vraagt of er wel zoodanige stedelijke betrekking bestaat.

De *Voorz.* zegt dat het de persoon is belast met het toezigt op de stratenmakers.

De heer *v. d. Heuvel* heeft nooit gehoord dat er zoodanig ambtenaar bestaat. Hij meent dat het begrepen is onder de funktiën van den opzigter over de stadswerken.

De *Voorz.* zegt tot inlichting dat die funktiën zijn opgedragen aan *Hogewerf*, die in plaats van *v. Kuik* is gekomen.

De heer *v. d. Heuvel* stelt voor die betrekking hier weg te laten.

De heer *Pabst* vindt bezwaar in dit amendement Het komt hem voor dat de Komm. steeds het oog heeft gehad op de begrooting. Nu is bij de begrooting voor 1857 vastgesteld een opzigter voor stads straten enz. op een traktement van *f* 500—» en als men nu die betrekking begrijpt onder die van de opzigters bij de stadswerken, dan vraagt Spr. welk traktement die man zal hebben.

De heer *Ackersdijck* zegt dat de Komm. den feitelijken toestand onderzocht en gevonden heeft een ambtenaar die juist om zijne werkzaamheden niet kon begrepen worden onder de algemeene benaming van opzigter van de stadswerken. Hij is speciaal benoemd om speciale funktiën uit te oefenen.

De heer *de Muralt* zegt in art. 14 van de instruktie van den kameraar te lezen, dat hij eene voordragt aan Burg. en Weth. zal doen voor alle vaste beambten van openbare werken en fabriekage. Hij vraagt dus of de Komm. door het woord aanbeveling te bezigen, in het voorschrift der instr. ook eene verandering heeft willen brengen.

De heer *Ackersdijck* zegt dat door de Komm. als algemeen beginsel is aangenomen, dat deze en dergelijke voordragten niets anders zijn dan aanbevelingen.

De heer *v. d. Heuvel* trekt zijn amend. in, waarna deze alinea wordt aangenomen.

(Alinea 3.) De heer *de Muralt* vraagt of het opzettelijk is geschied, dat de kommissie deze benoemingen heeft opgedragen aan het dagelijksch bestuur; hij kan er zich wel mede vereenigen, maar moet toch opmerken, dat daaronder belangrijke betrekkingen begrepen zijn. In andere plaatsen worden de kommiezen ook door den gemeenteraad benoemd op aanbeveling van Burg. en Weth., en juist wijl

dit ook hier het geval schijnt geweest te zijn, wenscht hij te vernemen, of de kommissie het opzettelijk veranderd heeft met het oog op hetgeen welligt thans zou bestaan.

De *Voorz.* zegt dat er sedert 1851 geen kommiezen zijn aangesteld en het tot dien tijd krachtens het reglement van 1824 door Burg. en Weth. is geschied.

De heer *Ackersdijck* zegt dat het der kommissie het geschiktst voorkwam, die ambtenaren door het dagelijksch bestuur te doen benoemen, schorsen en ontslaan. Het dagelijksch bestuur is bestendig met hen in aanraking, en Spr. ziet geene reden om de benoeming aan den raad op te dragen.

Alin. 3. wordt zonder omvraag goedgekeurd.

(Alinea 4.) De heer *v. d. Heuvel* zegt, dat zijn gevoelen steeds is geweest dat de ontvanger in staat moet gesteld worden, zelf die klerken te benoemen, als liggende dit in den aard van zijne verantwoordelijkheid voor zijn kantoor. Hij wil niet voorstellen, te dezer gelegenheid de zaak te veranderen, maar wenschte toch wel de zaak zoo in te rigten, dat geen klerk kon benoemd worden, zonder dat de raad het wist en stelt daarom voor, deze alinea weg te laten, want dan komt de benoeming van zelf aan den raad.

De *Voorz.* acht het wenschelijk deze zaak voor het oogenblik onbeslist te laten, ten einde later wanneer het noodig wordt, daarop terug te komen.

De heer *v. d. Heuvel* meent dat als de ontvanger zijn eigen klerken benoemde, het gevolg daarvan mede zal zijn dat zij geen sted. ambtenaren zullen zijn en alzoo zelfs in de verte niet in aanmerking kunnen komen om eenig pensioen te genieten.

De heer *Pabst* zegt dat hier voor het eerst het woord voordragt voorkomt; hij vraagt dus of hierin de bedoeling ligt dat B. en W. verpligt zullen zijn uit die voordragt te kiezen. Beteekent het dat, dan heeft de ontvanger toch zeker invloed op de benoeming.

De heer *Ackersdijck* zegt dat het woord slechts bij vergissing gebezigd is dewijl de kommissie als beginsel aangenomen heeft, dat het nooit meer kan wezen dan eene aanbeveling. Wat de heer *v. d. Heuvel* aanvoert is der Komm. niet ontgaan; doch zij meende dat men den feitelijken toestand moest aannemen, en dat het behouden of afschaffen van die klerken als ambtenaren eene vraag van reorganisatie was. Spr. heeft er voor zich niets tegen, de alinea weg te laten.

De heer *de Muralt* zou in verband met wat in de inleiding staat, en met de toelichting op artt. 8 en 9 gegeven, zeer tegen het amend. van den heer *v. d. Heuvel* zijn: immers gelijk een lid der komm. heeft opgemerkt, zoo lang geene nieuwe organisatie komt, bestaan die ambtenaren. Spr. heeft vóór zich de instruktie van 4 Julij 1836 waarbij hun werkkring wordt geregeld en bij art, 15 wordt de oudste klerk zelfs aangewezen, om bij afwezigheid van den ontvanger in diens plaats op te treden, en zoolang die instruktie niet is vervallen, de zaak niet op nieuw is geregeld, kan men in de benoeming van die klerken geene verandering brengen en behooren zij dus hier te blijven opgenomen.

De heer *Pabst* merkt op dat als men nu telkens de moeijelijke punten uit deze verordening ligt, men bij elke benoeming toch zal moeten beslissen, of zij aan den raad zal verblijven of niet, en zullen daarover weder diskussien worden gehouden. Spr. wil dat men nu beslisse.

De heer *v. d. Heuvel* meent dat juist wat de heer *de Muralt* zegt, dat zij namelijk volgens de tegenwoordige organisatie geroepen kunnen worden om als ontvanger te fungeeren, eene reden te meer is dat zoolang die organisatie in stand blijft de raad hen zal benoemen. Spr. wil de alinea hier weglaten, opdat dan de raad van zelf altijd zal geroepen worden om te beslissen, want gedurende eene kwart eeuw, dat hij lid van den raad is, is dit punt altijd een punt van verschil geweest tusschen den raad en het dagelijksch bestuur.

De heer *de Muralt* kan zich nu met het amend. vereenigen, want als de alinea wegvalt, zal de raad de klerken benoemen.

De heer *Pabst* zegt dat hij ten gevolge van de opmerking van den heer *v. d. Heuvel* dat dit punt sedert 25 jaren een struikelblok geweest is, zijne stem aan het amend. zal geven, dat daarop met 17 stemmen tegen die der HH. *v. Dielen* en *Karsten* wordt aangenomen. De heer *Voswinkel* de verg. voor een oogenblik verlaten hebbende, neemt aan deze stemming geen deel.

Alinea 5 wordt goedgekeurd, nadat op voorstel van den heer *v. d. Heuvel*, het woordje »twee" is weggelaten.

Alinea 6 en 7 mede goedgekeurd zijnde, komt in behandeling alinea 8.

De heer *Pabst* wenscht voor te stellen de woorden »na de gezondheidskommissie te hebben gehoord" weg te laten, wijl hij dit eene verkorting van magt acht voor Burg. en Weth., die zelven wel zullen weten tot wien zij zich om informatie moeten wenden.

De heer *v. d. Heuvel*, geeft in bedenking de geheele alinea weg te laten en onder art. 4 te brengen.

De heer *Ackersdijck* ziet bezwaar in het amend. De geheele inrigting is uitgegaan van de gezond. heidskommissie, en als men nu iemand benoemde, die door die kommissie geacht wierd de zaak niet te verstaan, dan zou zij haar niet kunnen bevorderen. Het is dus van groot belang dat men menschen benoeme die de gezondheidskommissie als geschikt erkent.

De *Voorz.* merkt op, met betrekking tot het woord beambte, dat daar niet mede wordt bedoeld de hoofdbeambte, maar die deze behulpzaam zijn.

De heer *Pabst* zegt dat juist deze laatste opmerking hem ook tot zijn voorstel gebragt heeft. De gezondheidskommissie is een adviserend ligchaam, en Burg en Weth. kunnen een advies vragen, zonder speciale aanwijzing daartoe.

Het amendement van den heer *Pabst* met 14 tegen 7 stemmen aangenomen zijnde, wordt deze met de volgende alinea zonder omvraag goedgekeurd. Tegen hebben gestemd de HH. *Metelerkamp*, *v. Rees*, *Hinlopen*, *v. Beest*, *Schuller*, *Ackersdyck* en *Bake*, welke laatste inmiddels ter verg. is binnengekomen.

(Alinea 10) De heer *v. d. Heuvel* vraagt of er bijzondere reden is waarom de direkteur der belastingen hierbij niet gehoord zal worden, wijl het hier toch een maatregel geldt tegen de smokkelarij. Hij stelt voor de alinea dien overeenkomstig te veranderen.

De *Voorz.* zou wel meenen, dat die aanmerking eenigzins gegrond was, wijl het boomsluiten meer in het belang der stedelijke administratie geschiedt.

De kommissie de door den heer *v. d. Heuvel* voorgestelde wijziging hebbende overgenomen, wordt de alinea goedgekeurd.

(Alinea 11.) De heer *de Muralt* heeft op de vorige rekening gevonden, dat er een portier en een koncierge was. Hij vraagt of die tot de organisatie van die kazerne behooren.

De *Voorz.* dit bevestigend beantwoord hebbende, wordt de alinea goedgekeurd.

(Alinea 12) De heer *Schuller* zegt, het straks door den heer *de Muralt* aangevoerde kon. besluit van 25 Mei 1847 voor zich te hebben liggen en zich overtuigd te hebben, dat die bepaling dient voor de oprigting van nieuwe scholen. In 't kon. besluit van 27 Mei 1830 staat dat de autorisatie daartoe zal worden verleend door de stedelijke besturen, en daarop is den 25 Mei 1847 de uitlegging gekomen dat onder stedelijk bestuur moet worden verstaan, voor de openbare scholen de gemeenteraad. Dit is dus alleen met betrekking tot de nieuw opterigten scholen, want de openbare scholen die worden opgerigt, slepen voortdurende uitgaven na zich, die het billijk maken, dat de gemeenteraad de oprigting magtigt, terwijl voor de bijzondere scholen, die geene lasten voor de gemeente na zich slepen en opgerigt worden door korporatiën of onderwijzers, alleen noodig is de toestemming van B. en W., die er over oordeelen of het getal scholen die oprigting toelaat. Deze zaak ziet dus niet op hetgeen men hier op het oog heeft, namelijk de bestaande scholen. Op autoriteit van den heer *v. Hoytema* moet Spr. mededeelen, dat hij nimmer als lid van den raad heeft bijgewoond een vergelijkend examen van onderwijzers, dat toch vereischt is voor de benoeming. Spr. moet er dus op aandringen die benoeming op te dragen aan B. en W. Hij kan alleen er dat bijvoegen, dat hij niet zoo veel bezwaar in de weglating ziet, wijl de zaak toch bij de wet geregeld is.

De *Voorz.* stelt zich de zaak eenigzins anders voor en het schijnt hem toe, dat de schoolonderwijzers der tweede klasse eigenlijk geen ambtenaren en bedienden der stad zijn. Het kriterium van ambtenaren en bedienden is, dat zij van de stad traktement ontvangen en als B. en W. deze benoeming doen, zijn zij geene uitvoerders van een besluit van den raad, maar geschiedt zulks, omdat het bij de algemeene wetgeving aan hen is opgedragen.

De heer *de Muralt* zegt dat juist de aanmerking dat de onderwijzers geen ambtenaren zijn, tot zijne bedenking aanleiding heeft gegeven; bij het aangehaald besluit wordt, zegt hij, gesproken van partikuliere inrigtingen, bijzondere scholen van onderwijzers van den tweeden rang, die des noods een vergelijkend examen hebben afgelegd en zijn toegelaten, en die ontvangen hunne aanstelling van B. en W. naar gelang van de behoefte, waarbij nog in aanmerking moet worden genomen, dat de plaatselijke besturen (Prov. Blad van 11 Dec. 1849 No. 44), bij ministeriële cirkulaire zijn aangeschreven, om niet te veel moeijelijkheden bij het verleenen van die toestemming te maken. Maar gesteld nu dat Burg. en Weth. regt hebben om hen te benoemen, zouden zij dan, vraagt Spr. ook regt hebben om hen te ontslaan? Hij meent dat niet; hij beweert alleen dat de onderwijzers van stedelijke inrigtingen behooren te worden aangesteld door den raad, om reden dat in een zoo klein kollegie als dat van B. en W. dat in eene gemeente van 20,000 zielen slechts uït 3 personen bestaat, soms eene rigting zou kunnen heerschen, waarmêe de meerderheid van den raad zich niet kon vereenigen. Spr. kan echter genoegen nemen met het denkbeeld van den Voorz. om de bepaling er uit te ligten. Blijkt later dat er eene vakature is, dan kan de kwestie uitgemaakt worden, als er eene kwestie is gelegen is, zoo de algemeene wet er niet in voorziet. Hij stelt dus voor, die alinea te laten vervallen.

De *Voorz.* heeft nog eene aanmerking. Hij zou er niet tegen zijn, dat voor bepaalde scholen de hoofdonderwijzers door den raad benoemd werden, maar hij zou meenen, dat het groote moeijelijkheden en bezwaren zou opleveren, als men ook de ondermeesters door den raad wilde laten benoemen.

De heer *Schuller* zegt, dat de bedoeling der Komm. geweest is, zoo de bovenmeesters als de ondermeesters door B en W. te laten benoemen, en dat de mogelijkheid dat zij door den raad wierden aangesteld in strijd is met de wet. Er bestaat een prov. huish. regl. waarbij is vastgesteld, dat B. en W. de onderwijzers zullen benoemen; de tegenwoordige wettelijke regeling, zegt Spr, . brengt mede dat de hoofdonderwijzers worden aangesteld door B. en W. en niet door den raad; in het nieuw ontwerp wordt dit aan den gemeenteraad opgedragen en dat is een van de zaken waar men zich zoozeer tegen verheft. Thans is aan B. en W. de benoeming opgedragen voor de bestaande scholen, er zijn er nu twee; moest een derde worden opgerigt dan wierd daartoe de autorisatie van den raad vereischt, doch de onderwijzer zou dan toch door B. en W. moeten worden benoemd. Nu kan de alinea wegvallen, doch daarvan, zegt Spr., is het gevolg, dat bij eene vakature B. en W. met den schoolopziener in overleg treden voor de benoeming, maar dan hangt de zaak van de ondermeesters in de lucht, en die moet toch geregeld worden. De bedoeling der Komm. is, hunne benoeming aan B en W. op te dragen.

De heer *v. d. Heuvel* gelooft dat er nog al wat van afhangt of zij ambtenaren zijn. De heer *Schuller* zegt, dat er een prov. huishoud. regl. bestaat waarbij bepaald is dat B. en W. de onderwijzers benoemen; en nu komt het Spr. bedenkelijk voor, of dat prov. reglement wel van kracht zal zijn zoo zij ambtenaren zijn met het oog op art. 145.

De *Voorz.* merkt aan dat reeds beslist is dat die onderwijs geven, en van stads wege beloond worden als ambtenaren worden beschouwd; Spr. gelooft ook dat in algemeenen zin moet worden opgevat, dat die uit stadskas gesalarieerd worden, ambtenaren zijn.

De beraadslagingen gesloten zijnde wordt met 14 tegen 6 stemmen besloten de alinea te behouden, waarna ook de volgende alinea en het geheele art. worden goedgekeurd: tegen het behoud der alinea hebben gestemd de HH. *de Muralt*, *Bosch*, *Voswinkel*, *Visscher*, *Pabst* en de *Voorz.* De heer *v. Veersen* de vergadering verlaten hebbende, neemt aan deze en de volgende stemming geen deel.

Art. 4. Verder wordt nog aan Burgemeestsr en Weth. opgedragen de benoeming tot de volgende ambten en bedieningen, te weten van: den stads Prokureur; den Adviseur in de zaken van het brandwezen den Inspekteur van de brandbluschmiddelen; de Torenwachters; den Klokkenist; den Bewaarder van den Domstoren; diens Adsistent; den Opzigter van de stedelijke begraafplaats; den algemeenen Marktmeester; de Beambten aan de Vischmarkt, op aanbeveling van twee personen voor elke te vervullen plaats door den algemeenen Marktmeester: den Waagmeester; den Kraanmeester; de Keurmeesters van de voedingsmiddelen; de Kommissarissen van de onderscheidene veren; de Schippers der beurt-, veer- en marktschepen; de Sluiswachters; de Bruggemannen aan de Stads bruggen; den IJker der doodkisten; den stads Vilder; de Onderwijzers aan de stads scholen van teeken- en bouwkunde; den Bode van de stads scholen van teeken- en bouwkunde; den Custos van het Gymnasium; de Overlieden van de vereenigingen van werklieden.

(Alin. 2.) De heer *de Muralt* heeft op de gemeenterekening ook gevonden het traktement van den stads prokureur, doch hij heeft dezen post meer beschouwd als een post, die in uitgaaf wordt gebragt als een abonnement aan den prokureur voor kleine diensten; want er is eigenlijk geen stadsprokureur, evenmin als een stadsadvokaat, men heeft een vast prokureur maar die is daarom geen stedelijk beambte.

De heer *de Jong* zegt dat het wel van zelf spreekt dat de stad geen bevoegdheid heeft om een prokureur te benoemen, doch bij procedures heeft zij toch een prokureur noodig en zal dan de keuze gedaan worden door den raad of door B. en W.? Spr. is voor het laatste.

De heer *Schuller* zegt dat het nog meer geldt dan het aanwijzen van een prokureur voor aanhangige kwestien; de stads prokureur is de vertrouwde man ten stadhuize voor eene menigte zaken: b. v. er zijn hier in de gemeente vele personen die met attestatiën de vita voor B. en W. moeten kompareren, daaronder bevinden zich menschen die dat niet konvenieert, b. v. deftige weduwen, en nu is er een man die het vertrouwen heeft, zoodat als hij op zijn woord verklaart: die persoon leeft nog, de attestatie alleen op die verklaring gezegeld en onderteekend wordt; zoo iemand, zegt Spr., moet wezen stads prokureur en zoodanig soort van zaken behandelt hij in menig opzigt, waarom Spr. gelooft dat dit wel zekere bediening is.

De heer *v. d. Heuvel* meent dat het bewijs dat die man de vriendelijkheid heeft voor aanzienlijke weduwen die attestatiën te presenteren, niets afdoet. Het komt Spr. voor dat de zoogenaamde stads prokureur is de prokureur die gewoonlijk voor de stad in vele kleinere geregtelijke zaken optreedt, en die voor de geringe som van ƒ 150 zeer nuttig waarneemt; doch hij gelooft tevens dat zoodanig prokureur daardoor geen *stedelijke* beambte wordt.

(Vervolg hierna.)

Snelpersdruk van L. E. BOSCH EN ZOON.